

ZARATHUSTRA

MALMÖ KONSERTHUS, TORSDAG 27 NOVEMBER KL 19.30
2008/2009

MALMÖ SYMFONIORKESTER
LAWRENCE RENES dirigent
Marika Fältskog, konsertmästare

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770-1827)
Symfoni nr 7 A-dur op 92 / 38 min
Poco sostenuto - Vivace
Allegretto
Presto
Finale: Allegro con brio

PAUS

RICHARD STRAUSS (1864-1949)
Also sprach Zarathustra op 30 / 35 min

Stipendieutdelning i samband med kvällens konsert

Malmö SymfoniOrkestrens Vänner, MSOV, delar årligen ut stipendier för att stödja orkestermedlemmarnas studier (studiestipendier) samt för att hedra enskilda musiker för t ex lång och trogen tjänst eller av någon annan anledning som MSOVs styrelse vill uppmärksamma (nomineringsstipendier). MSOV tackar hjärtligt nedanstående företag som bidragit till vänföreningens utdelning av 2008 års stipendier

Akzo Nobel
Bokföringservice AB
Cardo AB
Catella Corporate Finance i Malmö AB
Daimler Försäljnings AB
Danisco Sugar AB
DSV Road AB
Direndi AB
Dorrit Rhodins Balettskola
EuroLaw EEIG
4Sign Malmö
Förenade Bil AB
Henrik Östberg, Med dr

Hudläkare Heléne Björngren
Hugo Åbergs Fastighetsförvaltning
INEOS NOVA Sweden AB
Investment AB Öresund
KjellGraph, Ramlösa
Lowenzahna AB
Midway Holding AB
Motivationshuset AB
N Nilsson Fiolbyggare
Oldentoft Holding AB
Onrox AB
OPUS Magasin
Peder Clase Möbelform

Spirendus AB
Svenskt Näringsliv
SWECO Environment AB
Teknodont
Tidningsbärarna KB, Malmö
TransFargo AB
Volito AB
Öhrlings PriceWaterhouse
Coopers

LAWRENCE RENES dirigent

Holländske dirigenten Lawrence Renes utbildade sig till violinist vid Sweelinck-konservatoriet i Amsterdam och till dirigent vid Kungliga Musikkonservatoriet i Haag som han lämnade med högsta betyg 1993. Han vann första pris i den Nederländska Radions internationella tävling Conductors' Masterclass 1992, vilket ledde vidare till en rad engagemang i holländska orkestrar. Ett par år senare blev han assistent till Edo de Waart, som sedan dess varit hans mentor. Den internationella karriären tog fart 1995 då han med ett dygns varsel fick chansen att göra ett inhopps för Riccardo Chailly med Concertgebouw-orkestern i Amsterdam.

Idag arbetar Lawrence Renes både med opera och symfonisk musik främst i Holland och Tyskland, men även i Skandinavien, England, USA och Australien. Han har dirigerat uppsättningar av klassiska operor som *Così fan tutte*, *La Bohème*, *Eugen Onegin*, *Maskeradbalen*, *Figaros bröllop*, *Tosca*, *Rigoletto* och *Turandot*, men även nyskrivna operor av bl a Robin de Raaff och Tan Dun. Han dirigerade europapremiären av John Adams *Dr Atomic* vid Nederländernas Nationalopera för några år sedan. Det finns en rad skivinspelningar med Renes, bl a leder han MSO på CDn *Orchestral Spectacular* (Naxos). Han har även spelat in musik av Gershwin (Sony), Dvoráks Cellokonsert med Peter Wispelwey som solist (Channel Classics) samt *Vieuxtemps* violinkonserter med Alexander Markov (Erato). Mellan 1998–2003 var Renes chefsdirigent för Geldersorkestern i Arnhem och 2002–2006 konstnärlig ledare för Operan i Bremen och chefsdirigent för Bremer Philharmoniker. Lawrence Renes återvänder regelbundet till MSO, senast i juni för att dirigera sommarkonserter i Pildammsteatern. Han gästas också ofta Kungliga Filharmonikerna i Stockholm, bl a dirigerade han deras Nobel Prize Concert 2006 då Renée Fleming var solist.

LUDWIG VAN BEETHOVEN

Symfoni nr 7

Få tonsättare har som Ludwig van Beethoven burit så länge på sina musikaliska idéer och bearbetat dem så många gånger innan han förmådde placera in dem i ett symfoniskt bygge. De första utkasterna till det som skulle bli hans sjunde symfoni kan hittas i skissböcker från 1800-talets början, men det egentliga arbetet påbörjades inte förrän hösten 1811 och först våren 1812 fullbordades symfonin. Det är inte många av de verkligt stora tonsättarna som lämnat så rikligt med skissmaterial efter sig som Beethoven. På grund av sin dövhet var han van att skriva ner allting och idag är hans otaliga konversationshäften ovärderliga källor till kunskap om hans liv och verk.

Få symfonier har mottagits med så varierade omdömen som just Beethovens sju. Alltsedan den mycket lyckade konserten till förmån för invaliderna från napoleonkrigen i Wiens universitetsaula den 8 december 1813, då den symfoniska dikten Wellingtons seger och just sjunde symfonin uruppfördes och då dess andra sats måste bisseras, har den visserligen alltid varit mycket uppskattad och ofta spelad, men kollegan Carl Maria von Weber hävdade att ”nu är det hög tid att spärra in Beethoven på dårhus”. Efter första framförandet i Leipzig menade kritikerna att Beethoven måste ha varit berusad när han skrev yttersatserna. Detta kan jämföras med Richard Wagners beskrivning av symfonin som en ”dansens apoteos” eller Romain Rolland som menade att man ”ingen annanstans finner större frihetslängtan och kraft än i A-dursymfonin. Den är ett vansinnigt ödslande av övermänskliga krafter utan gräns och bara för nöjes skull - ett nöje liknande det floden måste erfara, när den stiger och svämmar över”. Alla de kraftiga reaktionerna tyder på att musiken inte gick någon likgiltigt förbi och att den fortfarande inte gör det. Men det visar också att lyssnarna varit olika väl förberedda. Det är nämligen fråga om sällsynt suggestiv musik som stegras till dionysisk yra. I Scherzosatsen hittar man en mellandel som sades vara baserad på en gammal österrikisk pilgrimsvisa och i den eldiga sista satsen hittar man för första gången i en symfoni av Beethoven beteckningen *fff*, *fortefortissimo*. Men mest känd är andra satsen. Under senare delen av 1800-talet var den så omåttligt populär att det inte sällan hände att man bytte ut de långsamma satserna i symfoni nr två och åtta mot just denna sats! Men varför lade Beethoven mellan tre utåtriktade satser in en sats som nästan har sorgmarschkaraktär?

© Stig Jacobsson

RICHARD STRAUSS

Also sprach Zarathustra

Redan som 16-åring hade Richard Strauss skrivit sin första symfoni och den andra följde något år senare. Han var alltså väl förberedd när han 22 år gammal började en serie ytterst framgångsrika symfoniska dikter som *Aus Italien*, *Don Juan*, *Macbeth*, *Tod und Verklärung*, *Till Eulenspiegel*... I oktober 1894 hade den trettioårige Strauss utsetts till musikdirektör i sin hemstad München. All fritid ägnade han åt att arbeta på en ny stor symfonisk dikt, *Also sprach Zarathustra*, ”fritt komponerad efter Friedrich Nietzsche”. Det skulle visa sig att den var så fritt formad att diktaren själv ställde sig mycket negativ till Strauss uppläggning av verket. I augusti 1896 var kompositionen fullbordad och uruppförandet ägde rum den 27 november, då tonsättaren själv dirigerade den under en konsert i Frankfurt. Alltså exakt 112 år sedan idag. Musiken är på intet sätt en musikalisk översättning av Nietzsches kontroversiella teorier om övermänniskan. Nej, här finns överhuvudtaget inte mycket filosoferande, sådant var den jordnära tonsättaren främmande för, men desto mer hade han ryckts med av bokens levande och episka språk. Strauss såg bara de positiva sidorna av författarens budskap: frihetskravet, längtan till en bättre värld, handlingskraften, men naturskildringarna är nog den viktigaste inspirationskällan. Den omfattande orkesterdikten sönderfaller i åtta avsnitt, Strauss valde att forma musiken som en fantasi med tematiska variationer. Som motto valde han ”Ode till solen”, med uppmaningen att ”Allt för länge har vi drömt om musik, låt oss nu vakna. Vi var sömngångare, låt oss nu gå ut i dagen...”. Soluppgången speglas i musiken. Sannolikt är detta den mest strålande soluppgången i hela musikhistorien. Dess strålkraft har också ansetts lämplig i många sammanhang som måste ha varit Strauss främmande. Musiken är bl a ledmotiv i flera science fiction-filmer. De följande partierna har titlarna: *Von den Hinterwäldern* (med ett motiv från den gregorianska sekvensen *Credo in unum Deum*), *Von der großen Sehnsucht*, *von den Freuden und Leidenschaften* (oboan intonerar en sorgemelodi, den är ungdomens drömmar som begravs, nu finns ingen återvändo till elfenbenstornet), *Von den Wissenschaften* (med en parodisk, akademisk fuga), *Der Genesende* och *Tanzlied* (med valsliknande rytmer och flödande färger). *Nachtwandlerlied* är den enda titeln utan motsvarighet hos Nietzsche; det är en hjärtknipande avskedssång, som emellertid leder till att naturskildringen återkommer i C-dur i basarna.

© Stig Jacobsson

